

РАЗГОВОР СА ВЕСНОМ ЦРНОГОРАЦ, СЕКРЕТАРОМ БДС

Слика 28. Весна Црногорац

Већини библиотекара Србије име Весне Црногорац прво ће пасти на памет кад помисле на Библиотекарско друштво Србије, јер је Весна дугогодишњи секретар БДС-а. Школски библиотекари је знају и по корисним семинарима, чији је аутор што самостално, што у тиму. Стручна, предана и одговорна, а, пре свега, сарадљива, Весна ће увек наћи времена и стрпљења да одговори на недоумице, претпоставке или питања које јој постављају многи, а врло често школски библиотекари.

Ни овом приликом, када су времена за школске библиотекарке тешка, Весна нас није оставила на цедилу. Била је један од учесника прве трибине „Библиотеке у облацима“ у Библиотеци „Радоје Домановић“ у Београду, као и трибине „Не затварајте врата школских библиотека“, одржане у Регионалном центру у Нишу. Без двоумљења се одазвала и позиву за разговор са уредником *Школског библиотекара*. Срећна сам што сам имала прилику да и званично разговарам са једним великим професионалцем, али и особом која свој позив живи.

Школски библиотекар: *Весна, последњих 15 година свог рада посветили сте библиотекарству. Оно по чему Вас школски библиотекарски знају јесте стручност и спремност на сарадњу. Како Ви гледате на сарадњу са школским библиотекарима?*

Весна Црногорац: Скоро читаву деценију имам драгоцену сарадњу са школским библиотекарима широм Србије. Школске библиотеке, посебно оне у основним школама су моја професионална слабост, зато што су оне најосетљивији тип библиотека са аспекта корисника. Њихова улога и одговорност у друштву зато имају посебну специфичну тежину. Школски библиотекар мора имати такав сензибилитет за увођење деце у свет књига и читања, какав библиотекарски у другим типовима библиотека не морају нужно имати. Они су, просто, судбоносно важни у процесу развијања и неговања дечјег односа према знању, писмености и култури уопште. А то наши школски библиотекарски добро знају. Наша сарадња се највише огледа у сусретима на семинарима за њихово стручно усавршавање и тада једни од других учимо, размењујемо искуства и поделимо на крају заједничку наду да ће једног дана бити боље свим школским библиотекама у Србији.

Школски библиотекар: *Школске библиотеке су у надлежности два министарства – културе и просвете. Ми редовно сарађујемо са колегама из матичних одељења народних библиотека у Србији, будући да су они задужени за надзор над нашим стручним радом. Од њих добијамо и савете, упутства, помоћ. С обзиром на то да сте Ви секретар Библиотекарског друштва Србије, претпостављам да разговарате и о сарадњи са школским библиотекама. Како библиотекарски матичних служби оцењују рад школских библиотекара?*

Весна Црногорац: Сарадња школских библиотекара са матичним одељењима народних библиотека у Србији је веома важна и на њу их обавезује сам Закон о библиотечко-информационој делатности. Ја немам неки званичан показатељ о томе како библиотекарски који спроводе надзор над стручним радом у школским библиотекама оцењују њихов рад, али преовладава став да је и ова сарадња на добром нивоу. Она се састоји управо из онога што сте навели: пружања савета, разноврсне стручне помоћи, отклањања неких професионалних дилема, размене искустава и сл. Мој је утисак да су и сами школски библиотекарски свесни да надзор над њиховим стручним радом представља,

заправо, одличну прилику за побољшање рада и да је тај надзор у интересу самих школских библиотека. Ако ово посматрамо с аспекта степена оспособљености библиотека у школама, као и чињенице да школски библиотекари не раде искључиво стручне, библиотечке послове, већ и многе друге, у оквиру потреба саме школе, онда се њихов рад може оценити одличном оценом.

Школски библиотекар: *Многи су тек ове јесени чули да постоје школски библиотекари са пола норме, тј. да неке школске библиотеке раде само одређеним данима или само у једној смени. То значи и да школски библиотекар може да ради у две школе имајући по пола радног времена у свакој. Ми који тако радимо, знамо да је изводљиво, али да ли је то квалитетан рад?*

Весна Црногорац: Ја за овај податак знам одавно, од самог почетка сарадње са школским библиотекарима и морам признати да сам била изненађена да се та норма примењује и на библиотекарe. У неким школама имате и по четворо библиотекара са одређеном висином нормe – по 25%, или двоје по 30% а остало двоје по 20% и сл. Нисам успела да пронађем неку утемељену аргументацију, сем да неким наставницима, да би остварили 100 посто нормe у једној школи, недостаје неки проценат и да им се онда „уступа“ библиотека. Истовремено је подједнако необјашњиво и то дељење нормe у различитим школама.

Наравно да је тешко побројати зашто овакав модел рада школског библиотекара није рационалан, нити оправдан. Такав приступ онемогућава озбиљније и одговорније извршавање свих задатака библиотеке у школи, а упитна је и професионална мотивација библиотекара. Истовремено ефекти рада њих неколико у библиотеци се често своди на пуку трку за нормом, како би се остварило пуно радно време. Тако школска библиотека, уместо да остварује улогу због које постоји – заправо служи као полигон за запослене да остваре своја права из радног односа. Тај однос према школској библиотеци морао би бити промењен, јер школска библиотека у крајњем постоји због корисника и мора служити њима.

Школски библиотекар: *С обзиром на измене у новом Правилнику о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност*

основног образовања, чини нам се да Министарство просвете и не познаје довољно проблематику постојања и опстајања школских библиотека? Ви сте неко ко годинама прати и законску регулативу у области библиотекарства, а веома сте активно подржали напоре библиотекара да се измени овај Правилник. Шта мислите о новом Правилнику?

Весна Црногорац: То је веома комплексна тема. Нови Правилник је још више погоршао ионако недовољно сређен положај школских библиотека. О томе сам говорила на трибинама у Библиотеци „Милутин Бојић“ у Београду и у Регионалном центру за образовање у Нишу заједно са школским библиотекарима. Сви заједно смо, разуме се, свесни да друштво Србије мора да поднесе терет одређених реформи на путу ка чланству у Европској унији у свим својим сферама, те тако и у образовању.

Истовремено смо свесни европских вредности које није лако досегнути уколико се елементарно не познаје и не уважава библиотечко-информациона делатност, те функције савремене школске библиотеке у образовном систему у 21. веку. Постојање библиотеке у свакој школи у којој ради професионалац са пуним радним временом, који је стручно оспособљен – апсолутно је неопходно уколико друштво жели да се развија, да буде просперитетно и конкурентно у 21. веку, у условима глобалног информационог доба. Ово наводи Декларација „Библиотека за сваку школу“ међународних удружења библиотекара.

Смањење школских библиотекара у основним школама је апсолутно неприхватљиво и зато овај Правилник мора бити промењен. Он је и у супротности са Законом о образовању, чак је и противуставан, јер нарушава једнака права деце на образовање, односно, на библиотеку.

Запослени у образовању, као и стручна јавност, и даље остају ускраћени за одговоре на ова питања, будући да не постоје никакви релевантни резултати евентуалних истраживања, нити прописани критеријуми на основу којих се може одредити да у основним школама до 24 одељења може радити пола библиотекара?

Заиста је нејасно шта наше друштво и држава добијају тиме што ће основне школе са 24 одељења имати „пола“ библиотекара. Не знамо тачно који би то позитиван резултат донело смањење броја извршилаца (колико динара уштеде за државу... и слично), односно

да ли постоји нека квалитетнија алтернатива томе што се учиницима ускраћује целовитост школске библиотеке.

Школски библиотекар: *Тема овог броја Школског библиотекара јесте питање „Зашто су школски библиотекари потребни и незаменљиви?“ Многи сматрају да смо мање важни од психолога, педагога, па су нас „сместили“ у ваннаставно особље (људи који не раде са децом – домари, пом. радници, администрација). Шта Ви кажете – да ли смо потребни и незаменљиви?*

Весна Црногорац: Свака професија у образовном процесу је подједнако важна, јер ни без библиотекара, психолога или наставника нема потпуног наставног процеса, који је у интересу детета, и то правни прописи регулишу веома јасно.

Библиотекар у школи не може бити део наставног особља, јер он не ради директно у настави, већ у библиотеци која помаже, подржава и подстиче наставни процес, тако да је са тог становишта његово припадање корпусу „стручних сарадника“ – сасвим у реду. Ту су још и педагози, психолози, социолози. Слична ситуација је, на пример, и у суседној Хрватској, јер и у њиховом образовном систему школски библиотекар припада стручним сарадницима.

Важније од овога је, међутим, то што Ви питате „да ли су потребни и незамењиви“. Чињеница је да су школски библиотекари потребни и постојање школских библиотека у Србији је системски решавано одувек. И први прописи о школама из 19. века садрже одредбе о школским библиотекама. Сваки покушај да се њихова улога умањи или потпуно оспори апсурдан је и мени незамислив, иако има покушаја, као на примеру Правилника о коме смо говорили. Одговорност на библиотекарима, али и на свим запосленим у школама је да не пристају на компромисе те врсте, јер не постоји ниједан оправдан разлог да се и помишља на елиминацију фондова и библиотекара у школама. „Незаменљивост“ иде у прилог томе, јер свака професија има своја правила. Нити библиотекар може заменити хирурга, нити он библиотекара.

Школски библиотекар: *Управо сте се вратили из Загреба са стручног скупа посвећеног улози стручних асоцијација. Сарађујете са колегама из иностранства. Можда*

не треба говорити о савременом библиотекарству у Енглеској, Немачкој, Италији, али би било упутно говорити о онима који су нам најближи не само географски, већ и историјски, културолошки. Какав је положај школских библиотека у Хрватској, Македонији, Црној Гори?

Весна Црногорац: Положај школских библиотекара у Хрватској је веома сличан нашем. Дакле, од системског регулисања школских библиотекара као „стручних сурадника“, преко обавезног стручног усавршавања које спроводе, до, верујем, сличних проблема у свакој појединачној школи – школске библиотеке у Хрватској личе на наше. Разуме се и тамо постоји јаз између оних најразвијенијих (а тај развој увек прати степен развоја саме школе) до оних у руралним срединама, које оскудевају са фондовима или опремом. За Македонију и Црну Гору, на жалост, немам никакве податке, али немам илузију да су школске библиотеке у овим државама у бољој позицији од наших. Напротив. Ако сте имали у виду питање да ли се можемо поредити у смислу да је ситуација код наших суседа боља, па да, евентуално, имамо њих као узор – нисам сигурна. Могуће је само да Хрватска мора и због свог чланства у ЕУ да спроводи образовну политику у складу са правом ЕУ, а то и нас чека. Ми имамо добар системски приступ школским библиотекама (свака школа мора имати библиотеку) и у том смислу се сви заједно морамо држати да ту идеју нико не доведе у питање у некој будућности.

Школски библиотекар: *Већина школских библиотека нема ни интерни компјутерски програм за библиотечко пословање, а сви покушаји да се ово реши, преко ДШБС стизали су до Министарства просвете, али решење није нађено и не назире се. Технолошки, постоји могућност умрежавања свих библиотека у Србији, али како да превазиђемо проблем набавке софтвера на републичком нивоу? Како да убедимо МПНТР да нам је то потребно?*

Весна Црногорац: Забрињавајућа је чињеница да се ни после 10 година од првих покушаја да се за школске библиотеке Србије изгради јединствен информациони систем, односно, уведе јединствен библиотечки софтвер, није ништа покренуло. Апели Друштва нису помогли, појединачни захтеви такође, и заиста је тешко говорити да у 21. веку многе школске библиотеке немају чак ни електронски каталог. Забрињавајуће је и то да у

Националном просветном савету нема школског библиотекара, а има припадника готово свих осталих струка (педагога, социолога, психолога...). НПС је једно од места на коме се ово може објаснити и затражити неки начин системског решавања.

Много је проблема у просвети и ја понекад стичем утисак да наше Министарство просвете заиста ништа не зна о школским библиотекама нити има интерес да зна. Тамо немате чак ни саветника за школске библиотеке, а ако су га коначно и поставили, будите сигурни да он није школски библиотекар – већ, на пример, психолог, како смо већ имали.

Школски библиотекар: *С друге стране, рећи ће колеге, потребно нам је много тога битнијег, нпр. НОВЕ КЊИГЕ! Многе мале сеоске школе, годинама немају могућности да набаве нове „модерне“ књиге, иако је то законска обавеза. Школске библиотеке углавном добро сарађују са народним библиотекама својих општина и добијају књиге које они отпишу. Али, у многим сеоским школама библиотеке су у тежој позицији... Како бисмо могли да помогнемо једни другима, а да се ради о системском решењу?*

Весна Црногорац: Све је важно, наравно. И положај и улога самих школских библиотека у држави, као и професионални статус библиотекара. С друге стране, бојим се да се не можемо похвалити ни стањем фондова школских библиотека. И ту постоји дубок јаз између оних у градским срединама и оних у сеоским школама. Многе библиотеке нису ни урадиле ревизију фондова, па кад чујете да библиотека има неколико хиљада јединица – имате утисак да је то сам по себи вредносни податак. А није. Одавно број публикација није мерило квалитетног рада једне школске библиотеке, већ је то актуелност њеног фонда, фреквентност посета, осопобљеност библиотекара да пружи помоћ кориснику и онда када у библиотеци нема неке књиге и сл. Гломазни и застарели фондови само стварају илузију да имате добру библиотеку и те фондове треба ревидирати. Када је реч о новим књигама, ту долазимо до питања недостатка средстава које је у Србији отворено деценијама. Није ово сада ништа ново. Школе, просто, перманентно немају позиције или немају значајније позиције за набавку нових публикација, а то јесте велики проблем, који нарочито погађа школе у недовољно развијеним срединама.

Школски библиотекар: *Весна, хвала на времену које сте одвојили за наш часопис и хвала Вам за искрене, стручне и јасне одговоре. Верујем да ће и колеге, када прочитају овај интервју, имати осећај уважености, који нам толико недостаје.*

Разговор водила Маја Радоман Цветићанин,
уредник *Школског библиотекара*

